«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының I (бірінші) кезең тапсырмасы

(I кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 18 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға алты ұпайдан)   10 минут I кезең тапсырмаларын шешуге беріледі)

I −1.

Жайылымдық алқаптың шөбі біркелкі және бірдей жылдамықпен өседі. Алқаптың шөбін 70 жылқы 24 күнде, 30 жылқы 60 күнде жеп тауысады. Осы алқаптың шөбін 96 күнде қанша жылқы жеп бітіреді.

Шешуі:

1-ші тәсіл

Бір жылқының бір күнде жейтін шөбінің мөлшерін 1 бөлік деп алайық.

1)24 күннен кейінгі шөптің мөлшері: 70·24=1680 (бөлік).

2)60 күннен кейінгі шөптің мөлшері: 30·60=1800 (бөлік).

3)36 күнде өсетін шөптің мөлшері: 1800 −1680 = 120 (бөлік).

4)96 күннен кейінгі алаңдағы шөптің мөлшері: 1800 +120 = 1920 (бөлік).

5)Алқаптың шөбін қанша жылқы 96 күнде жеп тауысады: 1920:96= 20жылқы.

2-ші тәсіл. Алқапта өсіп тұрған шөп мөлшерін у деп, күн сайын өсіп қосылатын шөп мөлшері х деп белгілейік.

Онда 70 жылқы 24 күнде жейтін шөпмөлшері у+24х, 30 жылқы 60 күнде жейтін шөпмөлшері у+60х болады. Пропорция құрайық :

$$\frac{70\cdot 24}{30\cdot 60}=\frac{y+24x}{y+60x}$$

$$\frac{14}{15}=\frac{y+24x}{y+60x}$$

$$15y+360x=14y+840x$$

$$y=480x$$

Алқапта дайын өсіп тұрған шөп күндік өсіп қосылатын шөптен 480 есе артық екен.

70 жылқы   24 күнде   504х   шөп
t жылқы   96 күнде   у+96х   шөп

70   ---   24 ---   504х
t   ---   96 ---   576х

$$\frac{70\cdot 24}{t\cdot 96}=\frac{504x}{576x};\qquad 14t=280$$

$$\frac{35}{2t}=\frac{7}{8}\qquad t=20$$

Жауабы: 20 жылқы.

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының I (бірінші) кезең тапсырмасы

(I кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 18 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға алты ұпайдан) 10 минут I кезең тапсырмаларын шешуге беріледі)

I −2.

$(\boldsymbol{x^2 - x - 1})^3 + (\boldsymbol{2x^2 - x - 7})^3 = (\boldsymbol{3x^2 - 2x - 8})^3$ **теңдеуін шеш.**

Шешуі:

Белгілеу еңгізіп көбейткішке жіктеп көрелік.

$x^2 - x - 1$=a ,$2x^2 - x - 7$=b

$$(x^2 - x - 1)^3 + (2x^2 - x - 7)^3 = \left((x^2 - x - 1) + (2x^2 - x - 7)\right)^3 \Rightarrow$$

$a^3 + b^3 = (a + b)^3 \Rightarrow$ (a+b)$(a^2 - ab + b^2)$ =$(a + b)^3 \Rightarrow$

(a+b)$(a^2 - ab + b^2 - (a^2 + 2ab + b^2))$=0 $\Rightarrow$ (a+b)(-3ab) =0 $\left[\begin{array}{l} a = 0 \\ b = 0 \\ a + b = 0 \end{array}\right. \Rightarrow$

$\left[\begin{array}{l} x^2 - x - 1 = 0 \\ 2x^2 - x - 7 = 0 \\ 3x^2 - 2x - 8 = 0 \end{array}\right. \Rightarrow$ x= $-\frac{4}{3}$;2;$\frac{1\pm\sqrt{57}}{4}$;$\frac{1\pm\sqrt{5}}{2}$

«Математикалық регата»

республикалық олимпиадасының I (бірінші) кезең тапсырмасы

(I кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 18 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға алты ұпайдан) 10 минут I кезең тапсырмаларын шешуге беріледі)

I −3.

ABC үшбұрышының A және C төбелерінен жүргізілген биіктіктері үшбұрыштың ішінде қиылысады жәнеде қиылысу нүктесі бір биіктікті қақ, ал келесі биіктікті 2:1 қатынаста бөледі. Олай болса B төбесінің бұрыштық шамасын тап.

Шешуі:

AA_1 және CC_1 биіктіктерінің қйылысу нүктесін K деп белгілейік.Онда есептің шарты бойынша AK=KA_1; CK=2KC_1болады.CK кесіндісінің ортасын M деп белгілесек KMA_1 және KC_1A үшбұрыштары өзара тең болады(үшбұрыштар теңдігінің 1-ші белгісі бойынша). Бұдан AC_1= MA_1болады.Тікбұрышты үшбұрыштың медиананың қасиеті бойынша MA_1=$\frac{KC}{2}$.Яғни AC_1= MK = KC_1.Онда KAC_1үшбұрышы теңбүйірлі тікбұрышты дегеннен ∠KAC_1=45^0болады. Онда AA_1B тікбұрышты үшбұрышынан ∠B=$90^0 -$ ∠KAC_1=45^0 болады.

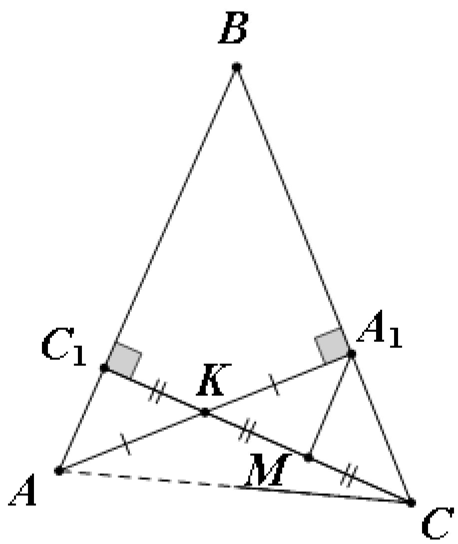

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының II (екінші) кезең тапсырмасы

(II кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 21 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға жеті ұпайдан) 15 минут II кезең тапсырмаларын шешуге берледі)

II −1.

27000001 санын жай сандардың көбейтіндісіне жіктеп, жай көбейткіштердің қосындысын тап.

Шешуі:
27000001=27000000+1=300^3+1^3=$(300+1)(300^2-300\cdot 1+1^2)=301$ ·$(300^2+2\cdot 300+1^2-3\cdot 300)$=301·($(300+1)^2-900$)=301·(301+30)(301-30)=301·271·331=7·43·271·331.271 және 331 сандарының жай немесе құрама сан екенін 2,3,5,7,11,13 < $\sqrt{271}$, 2,3,5,7,11,13,17 < $\sqrt{331}$ сандарына бөлу арқылы тексереміз. Олай болса 7+43+271+331=652.

«Математикалық регата»

республикалық олимпиадасының II (екінші) кезең тапсырмасы

(II кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 21 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға жеті ұпайдан) 15 минут II кезең тапсырмаларын шешуге берледі)

II −2.

k-ның қандай мәнінде (k-2)x^2-2(k+3)x+4k = 0 теңдеуінің бір түбірі 2-ден кіші, бір түбірі 3-тен үлкен болады.

Шешуі:

f(x) =(k-2)x^2-2(k+3)x+4k функциясы үшін 2 жағдай алып көрелік.

а) k > 2 болсын (яғни параболаның тармағы жоғары қараған делік).Бұл жағдайда

$$\begin{cases} k > 2 \\ f(2) < 0 \\ f(3) < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} k > 2 \\ 4(k-2) - 4(k+3) + 4k < 0 \\ 9(k-2) - 6(k+3) + 4k < 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} k > 2 \\ 4k < 20 \\ 7k < 36 \end{cases}$$

k∈(2;5)

ә) k < 2 болсын (яғни параболаның тармағы төмен қараған делік).Бұл жағдайда

$$\begin{cases} k<2 \\ f(2) > 0 \\ f(3) > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} k<2 \\ 4(k-2) - 4(k+3) + 4k > 0 \\ 9(k-2) - 6(k+3) + 4k > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} k<2 \\ 4k > 20 \\ 7k > 36 \end{cases}$$

k∈ ∅. Жауабы k∈(2;5).

«Математикалық регата»

республикалық олимпиадасының II (екінші) кезең тапсырмасы

(II кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 21 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға жеті ұпайдан) 15 минут II кезең тапсырмаларын шешуге берледі)

II −3.

ABCD дөңес төртбұрышы үшін $\angle BAC=20^0$, $\angle BCA=35^0$, $\angle BDC=40^0$, $\angle BDA=70^0$ болса, осы төртбұрыштың диагоналдарының арасындағы бұрышты тап.

Шешуі:

ABC үшбұрышына сырттай сызылған шеңберді ω деп белгілейік. BD түзуінің ω шеңберімен қиылысу нүктесін E деп белгілейік.Тең доғаға тірелген шеңберге іштей сызылған бұрыштар өзара тең болатындықтан, $\angle DEC= \angle BAC=20^0$ болады. $\angle BDC$ бұрышы DEC үшбұрышының сыртқы бұрышы жәнеде$\angle BDC=40^0$ болғандықтан, $\angle DCE=20^0$болады.Онда ED=DC болады. Дәл осылайша ED=AD болатындығы дәлелденеді. Осылайша D-нүктесі біз алып көріп отырғанω шеңберінің центрі болып табылады. Жәнеде $\angle DCA=\frac{1}{2}(180^0-110^0)=35^0$. Осылайша $\angle BMC=40^0+35^0=75^0$ болады .

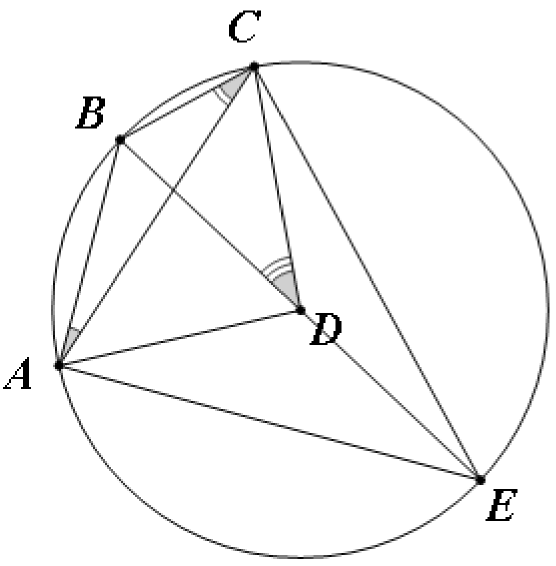

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының III (үшінші) кезең тапсырмасы

(III кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 24 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға сегіз ұпайдан) 20 минут III тапсырмаларын шешуге беріледі)

III −1.

Кез келген 10 натурал сан берілген. Бұлардың кез келген екеуін алып, олардың қосындысы, айырмасы, көбейтінділерінің абсолют шамасын белгіледік. Белгілеген сандардың ішінде ең көп қанша тақ сан болуы мүмкін?

Шешуі:

Берілген 10 санның k саны тақ, 10-k саны жұп болсын. Олай болса белгіленген сандардың ішінде қосындысы тақ сан болатын k(10-k) сан бар. Ал айырмасының модулі тақ сан болатын да k(10-k) сан, ал көбейтіндісі тақ сан болатын $\frac{1}{2}k(k-1)$ сан бар. Олай болса белгіленген сандардың ішінде барлығы $N=k(10-k) + k(10-k) + \frac{1}{2}k(k-1) = 2k(10-k) +\frac{1}{2}k(k-1)$ тақ сан бар.Түрлендірейік: $N = 2k(10-k) +\frac{1}{2}k(k-1)= \frac{1}{2}(39k-3k^2)= \frac{3}{2}\left(\left(\frac{13}{2}\right)^2-\left(\frac{13}{2}-k\right)^2\right)$осынша тақ сан бар. Бұдан k-ны таңдай отырып k=6 немесе k=7 деп таба аламыз. Осы мәнде ғана N ең үлкен мән қабылдай алады. Екі жағдайда да N=63 деп шығады, онда ең көп 63 тақ сан бар.

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының III (үшінші) кезең тапсырмасы

(III кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 24 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға сегіз ұпайдан) 20 минут III тапсырмаларын шешуге беріледі)

III −2.

a,b сандары ab > 2018a+2019b болатын оң сандар болса, онда a+b > $\left(\sqrt{\mathbf{2018}}+\sqrt{\mathbf{2019}}\right)^{\mathbf{2}}$ **теңсіздігін дәлелде.**

Шешуі:

ab > 2018a+2019b теңсіздігінің екі жағын $\frac{a+b}{ab}$өрнегімен көбейтсек, a+b > $\frac{2018(a+b)}{b}+\frac{2019(a+b)}{a}$ болады.Коши теңсіздігін қолдансақ:

$\frac{2018(a+b)}{b}+\frac{2019(a+b)}{a}$= 2018+$\frac{2018a}{b}+\frac{2019b}{a}$ +2019 ≥ 2018+2·$\sqrt{\frac{2018a}{b}\cdot\frac{2019b}{a}}$+2019= $\left(\sqrt{2018}+\sqrt{2019}\right)^2$деп шығып теңсіздік дәлелденді.

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының III (үшінші) кезең тапсырмасы

(III кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 24 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға сегіз ұпайдан) 20 минут III тапсырмаларын шешуге беріледі)

III −3.

ABCD трапециясы үшін (AD‖BC) $2\cdot\angle ADB=\angle ACB$ және BC=AC=5, AD=6 болса, трапецияның ауданын тап.

Шешуі:

CB=CA және$\angle ACB=2\cdot\angle ADB$ болатындықтан, шеңбер центрі туралы теорема бойынша D нүктесі, центрі C нүктесі болатын радиусы CB болатын шеңбердің бойында жатыр.Осылайша ACD үшбұрышы теңбүйірлі болып табылады. C төбесінен түсірілген биіктікті h десек h=$\sqrt{5^2-3^2}$ осылайша S=$\frac{6+5}{2}\cdot 4$=22.

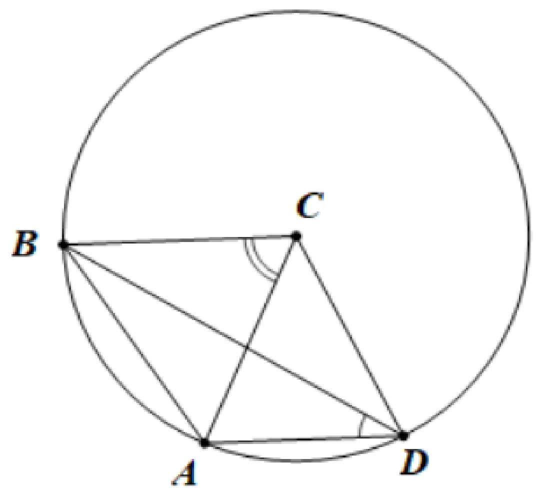

«Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының IV (төртінші) кезең тапсырмасы

(IV кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 27 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға тоғыз ұпайдан) 25 минут IV тапсырмаларын шешуге беріледі)

IV −1.

Егер $x_k = \frac{k}{2005}$, k=1,2,3,...,2004 болса,

$\frac{x_1^3}{1-3x_1+3x_1^2} + \frac{x_2^3}{1-3x_2+3x_2^2} + \cdots + \frac{x_{2004}^3}{1-3x_{2004}+3x_{2004}^2}$ **қосындының мәнін тап.**

Шешуі:

f(x)= $\frac{x^3}{1-3x+3x^2}$деп белгілеу еңгізейік. Онда $\frac{x^3}{1-3x+3x^2} = \frac{x^3}{(1-x)^3+x^3}$болғандықтан f(x)+f(1-x) =1 болады.Олай болса $\frac{x_1^3}{1-3x_1+3x_1^2} + \frac{x_2^3}{1-3x_2+3x_2^2} + \cdots + \frac{x_{2004}^3}{1-3x_{2004}+3x_{2004}^2}$ = (f(x_1)+f(x_{2004}))+ (f(x_2)+f(x_{2003}))+…+ (f(x_{1002})+f(x_{1003})) =$\underbrace{1 + 1 + \cdots + 1}_{1002}$= 1002 болады.

Математикалық регата»
республикалық олимпиадасының IV (төртінші) кезең тапсырмасы

(IV кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 27 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға тоғыз ұпайдан) 25 минут IV тапсырмаларын шешуге беріледі)

IV−2.

$\sin 10^0$ санының иррационал болатындығын дәлелде.

Шешуі:

Бұл есептің әр түрлі шешімі бар соның біреуін ғана көрсетейік.

Кері жорып $\sin 10^0$ рационал сан деп көрейік.Олай болса $\sin 30^0=\frac{1}{2}$ теңдігінен 2$\sin 30^0$=1. $\sin 3x = 3\sin x - 4(\sin x)^3$ формуласын пайдалансақ: $\sin 30^0$=$\sin 3 \cdot 10^0$=3$\sin 10^0$-4$(\sin 10^0)^3$ $\Rightarrow$
1= $2(3\sin 10^0 - 4(\sin 10^0)^3)$=6$\sin 10^0-8(\sin 10^0)^3$деп шығады .
Олай болса $8(\sin 10^0)^3 - 6\sin 10^0 + 1$= 0 куб теңдеу шығарып аламыз . $\sin 10^0$ =t деп белгілеу еңгізсек $8t^3 - 6t + 1 = 0$ теңдеуі шығады.Егер теңдеудің рационал түбірі болса болса ол түбірі $\pm1; \pm\frac{1}{2}; \pm\frac{1}{4}; \pm\frac{1}{8};$ түрінде болу қажет t-ның осы мәндерін $8t^3 - 6t + 1 = 0$ теңдеуіне қойып тексеру арқылы t- ның мәндері рационал емес екеніне көз жеткіземіз.Олай бол t- ның мәні иррационал. Яғни $\sin 10^0$ иррационал сан болады.

Математикалық регата»

республикалық олимпиадасының IV (төртінші) кезең тапсырмасы

(IV кезеңнің барлық шешілген тапсырмаларына команда 27 ұпай ала алады (яғни, әрбір дұрыс шешілген тапсырмаға тоғыз ұпайдан) 25 минут IV тапсырмаларын шешуге беріледі)

IV −3.

ABC үшбұрышының A бұрышының шамасы 60^0. BB_1 және CC_1 биссектрисалары O нүктесінде қиылысады. Онда OB_1 және OC_1 кесінділері тең болуға болама.

Шешуі:

Тең болады. Себебі $\angle BOC = \angle B_1OC_1 = 120^0$. $\angle B_1OC_1 + \angle A = 180^0 \Rightarrow$ B_1AC_1Oтөртбұрышына сырттай шеңбер сызуға болады.O- нүктесі биссектрисалардың қиылысу нүктесі дегеннен $\angle B_1C_1O = \angle B_1AO = 30^0 \angle C_1B_1O = \angle C_1AO = 30^0$ (тең доғаға тірелген бұрыштар).Олай болса ΔB_1OC_1 тең бүйірлі, яғни OB_1 және OC_1 кесінділері өзара тең.